

Nr 930

Av herr **Österdahl**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 16, angående anslag till studiebidrag m. m. för budgetåret 1969/70.

(Lika lydande med motion nr 1065 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 16 lägges fram flera reformförslag på det studiesociala området, vilka främst tar sikte på studerande barn till lägre inkomsttagare och vuxna studerande. Bl. a. föreslås att återbetalningstiden för återbetalningspliktiga studiemedel normalt skall vara minst 15 år i stället för nuvarande 10 år. Vidare föreslås att åldersgränsen för erhållande av studiemedel höjs från 40 till 45 år. Med hänsyn till de höga krav som numera ställs på arbetskraften hälsar jag med tillfredsställelse att det studiesociala stödet i form av studiemedel kan beviljas ytterligare åldersgrupper i vårt land. Även om det också i fortsättningen kommer att beviljas dispens i särskilda fall från åldersregeln, kommer ett stort antal personer ändock utan annat skäl än åldern att utstängas från möjligheten att erhålla studiemedel.

Den svenska arbetsmarknaden har under de senaste åren kännetecknats av omfattande friställningar av arbetskraft. Under 1965 utfärdades varsel för väntade personalinskränkningar för knappt 9 000 anställda. 1966 berördes ca 20 700 personer av varsel, 1967 ca 24 500 och 1968 ca 22 700 personer. Trots det ökade antalet lediga platser under 1968 har antalet sysselsatta som berörts av varsel sjunkit endast obetydligt. Dessa siffror utgör också endast ett begränsat antal av de personer som berörts av personalinskränkningar. Enligt uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsens utredningsbyrå (Meddelande 1968: 37) visade det sig vid statistiska centralbyråns februariundersökning att 150 000 personer, motsvarande 3,6 % av hela arbetskraften, fått sluta sina anställningar under 1967 till följd av nedläggning av företag eller annan personalinskränkning. Av samma undersökning framgick också att ej fullt 600 000 personer slutat en stadigvarande anställning under 1967. Av dessa tillhörde 150 000 inte längre arbetskraften i februari 1968.

Omsättningen av arbetskraft på den svenska arbetsmarknaden är sålunda betydande, och antalet personer som friställts på grund av nedläggningar eller driftsinskränkningar är avsevärt större än man kunnat bedöma med ledning av inkomna varsel. Antalet personer som lämnat arbetsmarknaden är också betydande. Läget kompliceras av att många av de friställda är äldre personer, som sedan är svåra att omplacera till nya anställ-

ningar i den öppna marknaden. Likaså har ett ökat antal tjänstemän blivit berörda av omställningen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har också under dessa år legat på en relativt hög nivå.

Äldre arbetstagares studier ligger inte bara långt tillbaka i tiden. De har också erhållit en utbildning som inte är jämställd med dagens. Ur arbetsmarknadssynpunkt är det särskilt angeläget att deras kunskaper kompletteras och fördjupas, då det klart visat sig att väl utbildad arbetskraft har större möjligheter att få behålla sina anställningar och att er hålla nya arbeten än personer med sämre utbildning. En bättre utbildning ökar den enskilde arbetstagarens valmöjligheter på arbetsmarknaden. Ur den enskildes men också ur samhällets synpunkt är det önskvärt att erforderliga kunskaper kan inhämtas innan en eventuell friställning med följande arbetslöshet inträffar. Utbildningen blir då ett led i strävan att göra även äldre arbetstagare attraktiva på arbetsmarknaden och att minska bortfallet i produktionen på grund av arbetslöshet. I ett land med en effektiv arbetsmarknadspolitik bör åtgärder som syftar till att säkra sysselsättningen vidtas innan vederbörande blir arbetslös. En utbildning av äldre personer som är intresserade av och lämpliga för studier bör därför uppmuntras och underlättas. Därigenom kan utbildningen komma härför lämpliga personer till godo, vilket inte alltid är fallet vid arbetsmarknadsutbildning, då kriteriet för utbildningen bl. a. är arbetslöshet eller risk att under den närmaste tiden bli arbetslös. Principiellt anser jag det också felaktigt att enbart på grund av ålder vägra studiemedel åt personer som önskar genomgå utbildning. Jag föreslår därför att någon fast åldersgräns icke skall sättas för erhållande av studiemedel. För att utbildningens omfattning skall stå i en viss relation till den studiemedelssökandes beräknade återstående år i förvärvsverksamhet när den avsedda utbildningen beräknas vara avslutad bör det återstå lika många år från utbildningens slut tills tjänstepension eller allmän tilläggspension erhålles som antalet terminer under vilka utbildningen beräknas pågå.

Centrala studiehjälpsnämnden framhåller i sitt remissyttrande att uppflyttningen av åldersgränsen till 45 år skulle föra med sig icke önskvärda konsekvenser. Eftersom utbildningsbidrag inte kan beviljas i fall då studiemedel utgår, skulle enligt nämnden dessa studerande ej längre erhålla utbildningsbidrag. Om en uppmjukning av denna bestämmelse ej kan komma till stånd, avstyrker nämnden den föreslagna ändringen. Föredragande statsrådet utgår emellertid från att vederbörande myndigheter har sin uppmärksamhet riktad på de individuella fallen så att ogynnsamma verkningar av en höjd åldersgräns kan undvikas och ansluter sig därför till förslaget om en höjning av åldersgränsen. Jag har med tillfredsställelse noterat detta ställningstagande av statsrådet. Det bör dock understrykas att föreskrifter om att utbildningsbidrag ej utgår för studier vid läroanstalt där studierna kan finansieras med studiemedel utfärdats genom

kungl. brev den 25 september 1967. Jag anser det angeläget att personer över 40 år — som enligt nuvarande bestämmelser har möjlighet att erhålla utbildningsbidrag — också i fortsättningen kan beviljas dylikt bidrag. För att tvekan ej skall behöva uppstå huruvida utbildningsbidrag skall kunna beviljas sådana personer bör nya bestämmelser härom utfärdas som klargör att utbildningsbidrag kan beviljas personer över 40 år om övriga för utbildningsbidrag gällande villkor uppfylles.

Under hänvisning till vad som anförts i motionen hemställes,

A. dels att riksdagen — med avslag å propositionen nr 16 i motsvarande del — måtte för sin del besluta, att 7 § andra stycket studiemedelsförordningen ändras så att en studerande skall ha rätt till studiemedel under förutsättning att det kan beräknas återstå lika många år från utbildningens slut till pensionsåldern som antalet terminer utbildningen omfattar, dels att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext;

B. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad som anförts i motionen om rätt till utbildningsbidrag, då studiemedel kan utgå.

Stockholm den 25 mars 1969

Sven-Otto Österdahl (fp)
